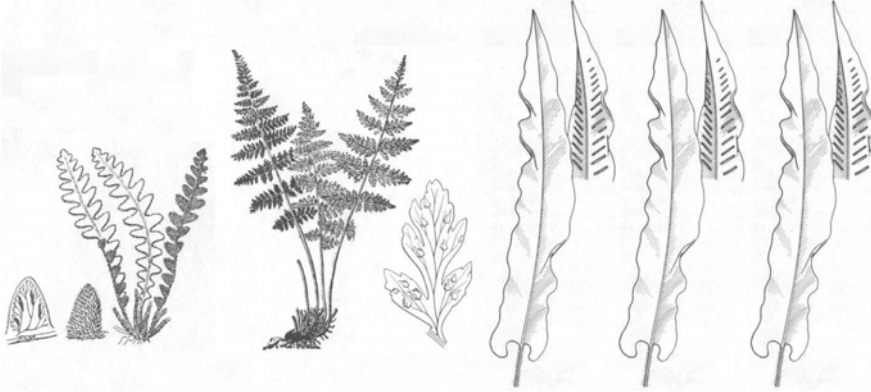

Floron Nieuws

Bescherming muurplanten vraagt nieuw beleid

Soms halen vondsten van wilde planten in Nederland opeens het landelijke nieuws. Eind november 2007 was dat het geval. Wat was er aan de hand?

Stenen breken in Terborg

'Varens frusteren bouw in Terborg' kopte *RTL-nieuws*, en ze voegden er aan toe: 'Het Achterhoekse plaatsje Terborg kan voorlopig fluiten naar 34 nieuwe woningen en vier winkels'. Ook enkele landelijke dagbladen besteedden er aandacht aan. Op een afbraakpand, naast een lekke regenpijp waren enkele exemplaren Tongvaren en Steenbreekvaren gevonden. Sinds 1991 zijn dit wettelijk beschermde soorten. Wanneer er bij werkzaamheden groeiplaatsen van deze soorten verloren gaan dient er vooraf een ontheffing aangevraagd te worden. In sommige gevallen moet de initiatiefnemer dan compenserende maatregelen nemen. In dit geval was voorgesteld om een stuk muur met de varens opzij te zetten en later ergens weer ergens in te metselen. Vertraging in de bouw hoefde dit niet op te leveren, maar de berichten in de media hadden de trend al gezet. De dag nadat het in de publiciteit kwam waren de varens opeens (bijna) allemaal verdwenen. Het maakte niet meer uit; het stuk muur waar de varens op hadden gestaan moest alsnog bewaard worden, en later ergens teruggeplaatst.

Bescherming muurplanten

In de tachtiger jaren werd geconstateerd dat het slecht ging met de muurplanten in Nederland. Het kwam te vaak voor dat groeiplaatsen van muurplanten op oude muren verloren gingen bij restauraties. Veel soorten muurplanten gingen daardoor achteruit. Er kwam een beschermingsplan voor muurplanten en sinds 1991 zijn veel muurplanten wettelijk beschermd. Onder de beschermde soorten zijn veel soorten varens, maar ook bijvoorbeeld Muurbloem, Gele helmblom en Klein glaskruid. Het beschermingsplan is in 2001 geëvalueerd. Met veel soorten muurplanten ging het weer wat beter. Uitzondering waren Blaasvaren, Muurbloem en Pijlscheefkelk. Ook werd er geconstateerd dat er nieuwe soorten muurplanten bijkwa-

men, waar onder vier soorten varens en Muurfijnstraal. Wel ging het slecht met de geschikte muurbiotopen; deze waren in aantal sterk achteruitgegaan. Het Natuurcompendium van december 2007 (zie tabel) laat wat de soorten betreft een nog gunstiger beeld zien. Veel soorten nemen in aantal toe. Van enkele soorten zijn onvoldoende gegevens beschikbaar om een uitspraak te doen. Muurplantenkundigen merken overigens wel op dat er nog steeds belangrijke groeiplaatsen van muurplanten verloren gaan.

Achtergrond van de toename

Het lijkt waarschijnlijk dat de toename van de verschillende soorten voor een deel is toe te schrijven aan de betere bescherming van de standplaatsen. Daarnaast spelen waarschijnlijk ook andere factoren een rol. Verschillende soorten varens kunnen profiteren van het warmere en natter klimaat van de afgelopen tien jaar. Van Tongvaren is bekend dat deze gevoelig is voor vorstschade in strenge winters. Voor andere varensoorten geldt wellicht hetzelfde. Strenge winters zijn er sinds 1997 niet meer geweest. Gele helmblom wordt veel in tuinen aangeplant, en verwildert makkelijk op straat, langs gevels etc. Ook Klein glaskruid en Stijf hardgras worden in toenemende mate op straat aangetroffen. Ze gedragen zich dan niet meer als muurplant.

Bescherming van standplaatsen

De Flora- en Faunawet maakt in principe geen onderscheid tussen muurplanten op muren en muurplanten op straat: beschermd is beschermd. Op bestrating is er nog wel een *escape* mogelijk: wanneer er sprake is van regulier onderhoud mogen er planten verwijderd worden. Maar wat te doen met beschermde (muur)planten die op tuinmuurtjes verschijnen? Of in straatputten? Er is ook een geval bekend waar zeldzame en beschermde varensoorten verschenen waren onder auto's die bedoeld waren voor de sloop. Mogen deze dan niet meer verwijderd worden? En hoe belangrijk zijn kleine groeiplaatsen van relatief algemene soorten als Tongvaren op plaatsen die in de praktijk

	1935-1999	2000-2007
Gele helmblom	Toename/ stabiel	Toename
Rechte driehoeksv.	Toename/ stabiel	Onbekend
Schubvaren	Toename/ stabiel	Toename
Steenbreekvaren	Toename/ stabiel	Toename
Stengelomv. hav.kr.	Toename/ stabiel	Onbekend
Tongvaren	Toename/ stabiel	Toename
Zwartsteel	Toename/ stabiel	Toename
Blaasvaren	Afname	Onbekend
Klein glaskruid	Afname	Toename
Muurbloem	Afname	Stabiel
Pijlscheefkelk	Afname	Onbekend
Stijf hardgras	Afname	Toename

▲ Trends in het voorkomen van muurplanten, zoals gepresenteerd in het Milieu- en Natuurcompendium (december 2007).

Bronnen: Maes en Bakker 2002/ Floron/ CBS

moeilijk te beschermen zijn? Bescherming van muurplanten is in de afgelopen jaren zeer nuttig gebleken. Het beschermt een kwetsbare groep soorten die meestal buiten beschermde gebieden voorkomen, en die een bijdrage leveren aan de biodiversiteit in stedelijke gebieden. Het zijn soorten die meestal voor iedereen zichtbaar zijn, en voor veel mensen dicht bij huis.

Andere aanpak

Het Beschermingsplan Muurplanten is nu twintig jaar geleden verschenen. Tijd om opnieuw de balans op te maken. De in het Milieu- en Natuurcompendium gepresenteerde lijst kan daarbij mede als uitgangspunt dienen. Er zouden algemene regels opgesteld kunnen worden voor de typen standplaats en populaties die beschermd dienen te worden. Bescherming van muurplanten heeft in de eerste plaats zin op muren; groeiplaatsen op andere plekken zijn in de praktijk vaak niet te handhaven. Kademuren, bruggen, forten en ruïnes zijn het beste te beschermen. Groeiplaatsen op gebouwen die gesloopt worden vormen een probleem: het is niet gezegd dat de 'transplantatie' van muurplanten naar een andere standplaats succesvol verloopt. Wanneer het om minder zeldzame soorten gaat, zoals Steenbreekvaren en Tongvaren, is het verplaatsen van stukken muur met begroeiing bovendien een in verhouding dure en omslachtige ingreep. Het is gewenst om het beleid ten aanzien van muurplanten nader tegen het licht te houden en waar nodig aan te passen. Floron wil hier graag over meedenken. Ook vrijwilligers van Floron kunnen een belangrijke bijdrage leveren. Alleen met voldoende gegevens van grote en kleine populaties van muurplanten krijgen we een goed overzicht hoe het er voorstaat, en van het relatieve belang van individuele groeiplaatsen.

